

1) Yeni kitabınız **Sözcükler** şimdiki dek yayınlanmış bütün kitap ve şiirlerinizin toplamı mı? Sıralamanız ilginç çekti, en yeniden en eskie doğru, bunun da bir anlamı var mı?

● «Sözcükler» adlı kitabım, ya zık ki, bugüne değin yazdığım bütün şiirlerin toplamı değil. İlk şiirlerimden kimilerini bulamadım. Bir örnek vereyim; son kitabımın son şiiri «Masal» bölümündeki tek şiir. Oysa o uzunlukta bir şiirim daha vardı, «Apollon ile Defne» masalını yazmıştım o şiirde. Nerde çıktığını unutmamış olacağım ki bulamadım, ikisini de Ovidius'un kitabından alarak yazmıştım. Aklıma gelmişken söyleyeyim, bir ozanın, bir yazarın, yitirdiklerine üzülmemesi gerektiğini Pasternak'dan öğrenmişimdir. Ama o, Hıristiyanı bir anlayışla söylüyordu bunu, ya nılmıyorsam, «Yitiren kazanacaktır.»

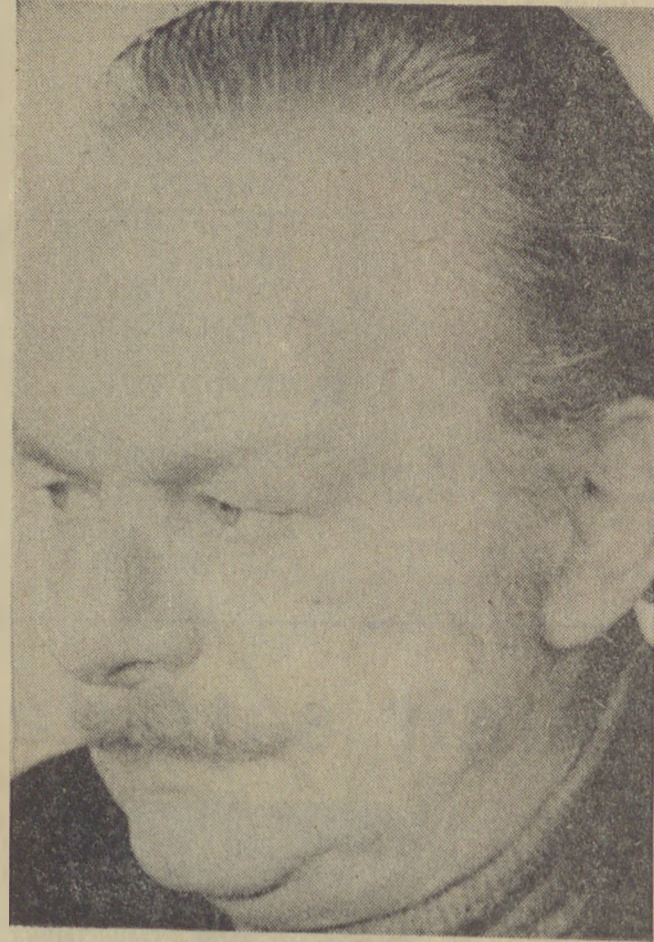
Ancak hiç bir kitabımda yer almayan şiirler de var «Sözcükler»de yirmiyi bulur. Sıralama konusuna gelince, evet, en yeniden en eskie doğru sıraladım şiirlerimi. Önce şundan ki, kimseyi başından sonuna gelmek zorunda bırakamazdım, eğitim değildi niyetim. Sonra da, neden söyleyemeyim, ölüp dirilerek yaşıyoruz, bir şiir kitabına son yaşayandan başlamayı daha doğru buldum.

2) Yapıtlarınıza toplu olarak bakınca şiir kavramı ve poetikanız üzerine neler düşündünüz?

● Şiirlerime topluca bakmak, benim için sanırım öğretici oldu. Bütün yaşamım boyunca iki üç tema içinde dönüp durmuşum. Bu temalar başlangıçta belki biraz sezgi durumunda; ama gide gide onları daha bilinçle işlemeğe başlıyorum. İnsanın dünyaya, doğaya yabancılaşması, zamanın olup olmadığının kuşku, «dil»in in sanı yanlış bir yola saptığı, hayvanları yüceltme... gibi temalar bunlar. İlk şiirlerimde de, son yazdıklarım da var bunlar. Sonra, sorunlarla ilgili olarak şunu da ekliyeyim, duygululuğun ağır basması gereken gençlik yıllarımdan başlıyarak «biçim»e önem vermişim. Bilmem, doğru mu? Ve

Anday: “Bütün yaşamım boyunca iki üç tema içinde dönüp durmuşum,,

«FELSEFECİ OLMADIGIM İÇİN KENDİMİ
ŞİİRLE DOYURMAYA YÖNELDİM.»

MELİH CEVDET ANDAY

Melih Cevdet Anday'ın şiirlerinin tümü "Sözcükler,, adıyla yayınlandı. Yaptığımız konuşmada Anday'ın şiir ve düşünce dünyasını okurlarımıza yansıtmaya çalışıyoruz.

Doğan HIZLAN

hep bir şey için çırpınmışım sanki... Sordunuz diye söylüyorum, yoksa bunları ben anlatmamalıyım.

3) Kimi şiirlerinizin sonunda açıklamalar var. Neden bu gereği duydunuz?

● «Kolları Bağlı Odysseus» ile «Troya Önünde Atlar» için yaptım bunu. O iki şiir de ben yıllarca düşündürmüştür. Felsefecî olmadığım için kendimi şiirle doyurmaya yöneldim. Başka bir nedeni daha var bunun,

en okumuş diye bildiğim tanıdıklarım bile, o iki uzun şiir için benden açıklama istemişlerdir. Demek ki, okudukları ile yetinemediler bilmek de istediler. Sonra önümde bir örnek vardı, Eliot. O bile İngiliz okurlarına açıklamada bulunmak zorununu duymuştu. Ben hiç bir şiirimi rastlantıya bırakmak istememişimdir, peygamber değil, ozan olmak istedim. Ozanlıkta sadece akıl işidir; fakat çalışma, yani isterseniz yaratma sırasında aklın şaşırtıcı buluşları ozanı dondurur.

4) Şiirde anlam kavramının tarihin içindeki gelişimini ve modern akımlar içindeki yerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

● Şiir için, bütün şiir tarihini kapsayan bir tanıma ulaşmağa çalışmak yanlıştır. Homeros'tan bu yana çok çeşitli şiirler yaratıldı, bunlar bir tek tanım içinde toplanamaz. Şiirde «anlam» da bu bakımdan çok değişik yorumlara elverişli. Homeros ile, E. E. Cummings'i bir kaba koyamayız. Ama benden ille de ortak bir özellik isterseniz, modern bilimsel görüşlere

uyarak derim ki, şiirin düzyazıdan ayrımı şuradadır: Düzyazılı yazın ürünlerinde eleştirmen, anlamın biçimini, şiirde ise biçimin anlamını araştırmalıdır. Okura gelince, onlara şiir için öğüdüm şu olacak: Bilsinler ki, ozan, şiirinde gizli kapaklı bir söz söylemiyor, birtakım sözcükleri yanyana getirerek bir duygu, bir düşünce yaratmak istiyor. Bu tam bir özgürlük alanıdır, siyaset adamları da işte bunun için korkarlar şiirden.

5) Mitolojiden yararlanıyorsunuz. Bu yararlanmanın niteliği konusunda yorumlarınız...

● Sartre, «her konu bir mitosa varmalıdır» gibilerden bir söz söylemişti yazın ürünleri için. Burada açıklamasına girmek uzun sürer, «mitos»u masaldan ayıran, onun ilk örnek olma niteliğidir. Ben, modern sorunlar da içinde olmak üzere, bütün sorunların bu ilk örneklerde, mitoslarda yoğun olarak bulduklarına inanıyorum. «Zaman» sorununu, bu yüzden, en iyi Troya savaşında düşündüm; yabancılaşmayı «Odysseus'un serüveninde anlatmak olanağını denedim. Bütün şiirlerime açıklama koyamazdım elbet. Belki de bugün pişmanım o açıklamaları yaptığımdan, umursamamalıydım, kim ne anlarsa anlansın... deyip bırakmalıydım. Sorun, anlama sorunu değil ki... Kısacası, biz mitoslar çağında yaşıyoruz.

6) Tarihsel olaylar şiir örgünüzde kullandığınız bir yöntem olarak adlandırılabilir mi?

● Ben gerçekte «zaman»ı hep yadsımışım şiirlerimde. Bunu en iyi anlayan Çetin Altan oldu. Bir konuşmasında öyle bir söz söyledi ki, dandım kaldım. İşte tarih, bu «zaman inansızlığı»nı en iyi belirleyen masaldır. İçin için gülerim tarihle ilgili şiirlerimi yazarken. Ama şunu da ekliyeyim, tarih, tarihin bir bölümü, doyum olmaz bir esin kaynağıdır. Yahya Kemal, Osmanlı tarihini böyle kullandı; Kavafis Hellenistik dönemi böyle, Byron eski Yunan'ı böyle. Tarihi asıl anlatırdılar tarihçiler değil ozanlardı. Ben daha çok Hittit ile, İyonya, Likya'yı seçtim. Sonra bir şey daha yaptım, tarihsel kişiler gibi, uydurma kişiler yarattım şiirlerimde.

7) Şiir ve kültür bağlantısı konusunda kendi şiirinizin yapısı içinde ortaya koyulmasını gerekli gördüğünüz ilkeler var mı?

● Önemli bir soru. Yanlımı yorsam, şiirin eğitimsel yanından söz etmek istiyorsunuz. Çünkü şiirin kültür olabilmesi için eğitimsel olması gerekir. Daha acayim; şiirin, mimarlık gibi bir yapı niteliğinde olduğu bilinmezse, ona saygı beslenmez. Her ozan, şiirin, nereden geldiği belli olmayan bir esinin ürünü olmadığını bilmadan anlatmağa çalışmalıdır Belki öyledir, ama bu bir gizli soklanmalıdır. Ortada bilim adamlarının inceleyebileceği ve belli yapılara varacağı bir ürün kalmalıdır.

8) Şiirin eğitimsel olması açısından içerikle biçim bağlantısını açıklar mısınız? Eğitim sözcüğünden neyi kastediyorsunuz?

● Şiirin içeriği ile biçimi arasında eğitime elverişli bir uygunluk bulunmazsa, bu sanata karşı hiç bir saygı duyulamaz; bütün duygusalıklar birer şiir olur çıkar. Şunu anlatmalı ki, herhangi bir duygu, biçim olarak görünemediği sürece duygu değildir, oysa şiirsel bir biçim mutlaka bir duygudur. Eğitim sorununa gelince, şiir denilen biçim sanatını düşündürmeye elverişli olmayan bir «şey» insanları kandırır, yanıltır.

9) Şiirinizde filozofinin oranı gittikçe artıyor. Bunun oranı konusunda düşündükleriniz...

● Kimi felsefe sorunlarını şiirlerime konu olarak aldığımı biliyorum, bunun oranının arttığına ilişkin sözleriniz de sanırım ki doğru. Ama felsefe sorunları diye belenmiş sorunların şiirdeki yeri bambaşkadır, şiirde artık «ikna», «tanıtılma» ortadan kalkmış, onların yerini yavaşsalsal bir duygu almıştır. «Troya Önünde Atlar» şiirimde «zaman» sorununu, bir düşünce değil, bir duygu durumuna getirmek istedim. Evet, şiirim gittikçe bu yöne yöneldi. Yeni çalışmam «Gilgames»de bu durum daha belirgin olarak görülecektir. Şiirin dili, felsefenin dilinden çok başkadır. Vaktimiz olsa da bunu konuşsak.

10) Şiirin şiirinde içtenlik kavramı sizce nasıl yorumlanıyor?

● Okur, ancak lirik şiirlerde içtenlik arar. Ozanın ise, ister içten olsun, ister olmasın, şiirinde bu izlenimi uyandırmaktır görevi. İçtenliğin en sakıncalı yanı, bayağılığa yakın olmasıdır. O yüzden ozan, lirik şiirlerinde de, kendini bir işçi gibi görmeyi aklından çıkarmamalıdır.